

Werkgeversaansprakelijkheid voor ongeval van een vrijwilliger

HR 15 december 2017

ECLI:NL:HR:2017:3142 (Nationale Nederlanden Schadeverzekering Maatschappij N.V. (NN) en de kerkelijke rechtspersoon Parochie H.H. Vier Evangelisten (de Parochie) (gezamenlijk: NN c.s.)/verweerder

Inleiding

Verweerder is lid van de klusgroep van de Parochie en voert in dat verband vrijwilligerswerkzaamheden uit. Met goedkeuring van de Parochie zou de klusgroep verlichting plaatsen op een dak van de kerk. Verweerder is tijdens de uitvoering van deze vrijwilligerswerkzaamheden van het dak gevallen, waardoor hij ernstig letsel heeft opgelopen. Verweerder heeft de kantonrechter vervolgens in een deelgeschilprocedure op grond van artikel 1019w Rv om een verklaring voor recht verzocht dat NN c.s. aansprakelijk is voor alle door hem als gevolg van zijn val geleden schade en nog te lijden schade. Daarnaast heeft hij een voorschot op vergoeding van deze schade gevraagd. De kantonrechter heeft deze verzoeken afgewezen. Verweerder heeft daarna een procedure ten principale aanhangig gemaakt waarin hij verzocht voor hem de mogelijkheid te openen om tussentijds hoger beroep in te stellen. De kantonrechter heeft dit verzoek toegewezen.

Het hof heeft de deelbeschikking vernietigd en, opnieuw rechtdoende, voor recht verklaard dat NN c.s. aansprakelijk is voor de schade van verweerder, nader op te maken bij staat, en hem veroordeeld tot betaling van een voorschot aan verweerder. Het heeft daartoe kort gezegd als volgt overwogen. Het hof was van oordeel dat in het geval van de Parochie sprake is van bedrijfsuitoefening in de zin van artikel 7:658 lid 4 BW. De Parochie kent namelijk een duidelijke structuur, genereert inkomsten door het verlenen van diensten en het verhuren van onroerende zaken en heeft werknemers. Voor het antwoord op

de vraag of de werkzaamheden van verweerder binnen de uitoefening van het bedrijf van de Parochie vallen, is van belang of die werkzaamheden in opdracht van de Parochie zijn verricht, feitelijk tot haar bedrijfsuitvoering behoorden en dat zij die werkzaamheden ook door eigen werknemers had kunnen laten verrichten. Het hof ging ervan uit dat de werkzaamheden die verweerder verrichtte, met medeweten en goedkeuring van de Parochie plaatsvonden, zodat kan worden gesproken van een door de Parochie gegeven (impliciete) opdracht.

NN c.s. heeft hiertegen cassatie ingesteld. Het middel richt verschillende klachten tegen het oordeel van het hof dat de door verweerder geleden schade onder het beschermingsbereik valt van artikel 7:658 lid 4 BW. Die klachten komen erop neer dat het vrijwilligerswerk van verweerder niet onder de reikwijdte van artikel 7:658 lid 4 BW valt, dat de Parochie geen bedrijf uitoefende en dat de werkzaamheden vrijwillig werden uitgevoerd en ook niet in de uitoefening van een bedrijf zijn uitgevoerd en ook nimmer door de werknemers van de Parochie zouden zijn uitgevoerd.

Beoordeling

De Hoge Raad oordeelt dat NN c.s. ontvankelijk is in beroep.

In artikel 7:658 lid 4 BW staat (voor zover van belang) het volgende. 'Hij die in de uitoefening van zijn beroep of bedrijf arbeid laat verrichten door een persoon met wie hij geen arbeidsovereenkomst heeft, is overeenkomstig de leden 1 tot en met 3 aansprakelijk voor de schade die deze persoon in de uitoefening van zijn werkzaamheden lijdt.' Uit de parlementaire toelichting op dit artikel kan als bedoeling van de wetgever worden afgeleid dat de bepaling ertoe strekt bescherming te bieden aan personen die zich, wat betreft de door de werkgever in acht te nemen zorgverplichtingen, in een met een werk-

* Mr. Leonard Böhrmer is advocaat-partner bij CMS Derks Star Busmann, gespecialiseerd in aansprakelijkheidsrecht, verzekeringsrecht en procesrecht. Lara Luggens is juridisch medewerkster bij CMS Derks Star Busmann. Beide auteurs zijn werkzaam op de sectie Litigation & Insurance.

De samenvatting van de uitspraak is geschreven door mr. M.I. van Dijk en mr. A. van de Beek.

nemer vergelijkbare positie bevinden. Dit brengt mee dat artikel 7:658 lid 4 BW zich voor toepassing leent als de persoon die buiten dienstbetrekking werkzaamheden verricht, voor de zorg voor zijn veiligheid (mede) afhankelijk is van degene voor wie hij werkzaamheden verricht. Of dit aan de orde is, moet worden beoordeeld aan de hand van de omstandigheden van het geval, waarbij onder andere van belang zijn de feitelijke verhouding tussen betrokkenen en de aard van de verrichte werkzaamheden, alsmede de mate waarin de 'werkgever', al dan niet door middel van hulppersonen, invloed heeft op de werkomstandigheden van degene die de werkzaamheden verricht en op de daarmee verband houdende veiligheidsrisico's. Hieruit volgt dat vrijwilligerswerk niet is uitgesloten van het beschermingsbereik van artikel 7:658 lid 4 BW, omdat beslissend is of degene die werkzaamheden verricht, zich bevindt in een met een werknemer vergelijkbare positie en daarom aanspraak heeft op dezelfde door de werkgever in acht te nemen zorg.

Het doet niet ter zake dat de werkzaamheden die verweerder uitvoerde nooit door werknemers van de Parochie zouden zijn uitgevoerd, omdat uit de parlementaire toelichting blijkt dat volstaat dat de Parochie de werkzaamheden ook door eigen werknemers had kunnen laten verrichten. De vrijheid van degene die een bedrijf uitoefent om ervoor te kiezen werk te laten uitvoeren door werknemers of door anderen, hoort niet van invloed te zijn op de rechtspositie van degene die dat werk verricht en betrokken raakt bij een bedrijfsongeval of anderszins schade oploopt.

De oordelen van het hof dat verweerder in dit geval als vrijwilliger onder het beschermingsbereik valt van artikel 7:658 lid 4 BW, de Parochie een bedrijf uitoefent in de zin van dat artikel, verweerder zijn werkzaamheden in de uitoefening van dat bedrijf uitvoerde en de Parochie de werkzaamheden ook door eigen werknemers had kunnen laten verrichten, berusten voor het overige op waarderingen van feitelijke aard. Die oordelen geven geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting en zijn evenmin onbegrijpelijk of onvoldoende gemotiveerd.

De klachten van het middel falen.

Beslissing

De Hoge Raad verworpt het beroep. Hij veroordeelt NN c.s. in de kosten van het geding in cassatie.

NOOT

Een vrijwilliger van de klusgroep van de Parochie valt tijdens het plaatsen van verlichting van het dak van de kerk. De gevolgen zijn ernstig: een blijvende dwarslaesie, gebroken ribben, een gebroken nekwerf en een hoofdwdond.

De vrijwilliger stelt de Parochie (en diens verzekeraar Nationale-Nederlanden) aansprakelijk voor gevolgen van de val. Hij baseert zich daarbij op de quasi-werkgeversaansprakelijkheid van artikel 7:658 lid 4 BW.¹

De kernvraag is: vallen vrijwilligerswerkzaamheden onder de reikwijdte van artikel 7:658 lid 4 BW, en zo ja, onder welke omstandigheden?

De deelvragen zijn:

- voert een Parochie een beroep of bedrijf?
- valt een vrijwilliger onder het begrip 'een persoon' met wie de 'werkgever' geen arbeidsovereenkomst heeft?

Parochie doet aan bedrijfsvoering

De Hoge Raad kwalificeert de Parochie als een 'beroep of bedrijf'. De Parochie was verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de gebouwen. De Parochie genereert inkomsten door dienstverlening en verhuur van accommodatie. De Parochie heeft ook werknemers in dienst.

De klusgroep is opgericht door de Parochie. De klusgroep had structuur: de klusgroep verstrekke de verslagen van de maandelijkse bijeenkomsten aan het Parochiebestuur. De penningmeester gaf goedkeuring voor de te verrichten werkzaamheden en financierde de benodigde materialen. De rechter destilleert een 'werkverband' uit de *feitelijke verhouding tussen betrokkenen*: gezag en structuur was aanwezig.

De aard van de te verrichten werkzaamheden – het verlichten van het kerkelijk dak – valt onder de uitoefening van het bedrijf. Irrelevant was de verdediging dat de Parochie de werkzaamheden *niet* door de eigen werknemers zou laten uitvoeren. Beslissend is of de vrijwilliger zich bevindt in een met een werknemer vergelijkbare positie en daarom aanspraak heeft op dezelfde door de werkgever in acht te nemen zorg. Voldoende is dat de Parochie de werkzaamheden door eigen werknemers *had kunnen laten verrichten*.

De rechter oordeelde dat de Parochie de zorgplicht tegenover de vrijwilliger had geschonden. De Parochie had toestemming verleend voor de klus, maar had nagelaten om veiligheidsinstructies te geven of veiligheidsmaatregelen te treffen.

De Parochie is aansprakelijk en Nationale-Nederlanden moet de schade vergoeden.

Aansprakelijkheid sportclubs tegenover vrijwilligers vergroot

Aansprakelijkheid van een sportvereniging tegenover een vrijwilliger is niet nieuw. Nieuw is wel dat werkgeversaansprakelijkheid onder vrij ruim beschreven omstandigheden een juridische basis vormt voor aansprakelijkheid tegenover een vrijwilliger. Deze uitspraak maakt duidelijk dat de opdrachtgever van de vrijwilliger snel als werkgever wordt aangemerkt. En dus de uitgebreide zorgplicht heeft ten opzichte van de vrijwilliger.

1. Artikel 7:658 lid 4 BW: 'Hij die in de uitoefening van zijn beroep of bedrijf arbeid laat verrichten door een persoon met wie hij geen arbeidsovereenkomst heeft, is overeenkomstig de leden 1 tot en met 3 aansprakelijk voor de schade die deze persoon in de uitoefening van zijn werkzaamheid lijdt'. Artikel 7:658 lid 1-3 BW beschrijft de werkgeversaansprakelijkheid.

De eventuele eigen schuld van de vrijwilliger speelt dan een zeer ondergeschikte rol: alleen bij opzet of bewuste roekeloosheid van de vrijwilliger draagt de vrijwilliger zijn eigen schade, voor zover door die opzet veroorzaakt. Wel blijft de drempel bestaan dat de opdrachtgever een beroep of bedrijf uitoefent. Daarbij kijkt de rechter naar alle omstandigheden van het geval. Veel sportclubs voldoen aan de criteria van deze rechtszaak: zij hebben (parttime) werknemers in dienst en genereren inkomsten uit dienstverlening en verhuur van accommodatie of van spullen.

Een andere drempel blijft schending van de zorgplicht. Die drempel is niet erg hoog: bij aantoonbaar letsel zal de werkgever meestal moeten aantonen dat hij aan de zorgplicht heeft voldaan. Die bewijslast is voor de werkgever zwaar, omdat de werkgever ook rekening moet houden met de menselijke onoplettendheid van de vrijwilliger.

Al met al biedt deze uitspraak een aanleiding voor een uitgebreidere aansprakelijkheid van sportverenigingen voor schade geleden door vrijwilligers bij de uitvoering van werkzaamheden voor die sportclub.

Praktische gevolgen voor sportverenigingen

De praktische gevolgen zijn tweeledig:

1. *Verzwarende zorgplicht ten opzichte van vrijwilligers.*
De sportvereniging had al een zorgplicht bij het inzetten van vrijwilligers. Die is nu in veel gevallen verzwaaard tot de uitgebreide zorgplicht van de werkgever, die alle arbeidsomstandigheden moet inventariseren, risico's moet beoordelen en adequate veiligheidsmaatregelen moet treffen. Daarbij is een goede instructie aan de vrijwilliger van groot belang. Ook moet de sportvereniging zich afvragen of de vrijwilliger wel ervaren of deskundig genoeg is voor de taak. Enthousiasme is niet voldoende.
2. *Uitbreiding onderzoek adequate verzekering.*
Sportverenigingen kunnen een verzekering afsluiten. Daarbij is het stelsel van de omschrijving van de dekking en de uitsluitingen uiterst relevant. Door de onduidelijke juridische positie van de vrijwilliger ten opzichte van de sportvereniging is vaak ook onduidelijk of eventuele schade door ongevallen of door activiteiten van die vrijwilligers is gedekt. Vaak is werkgeversaansprakelijkheid van dekking uitgesloten. Daarnaast kan het efficiënt zijn om een ongevallenverzekering te sluiten waarbij de verzekeraar uitkeert, ongeacht of sprake is van aansprakelijkheid.

Conclusie en aanbevelingen

De Hoge Raad heeft de aansprakelijkheid voor schade geleden door vrijwilligers verduidelijkt en uitgebreid. Organisaties met veel inzet van vrijwilligers moeten een risico-inschatting maken van het werk van de vrijwilligers, hun zorgplicht ten opzichte van de vrijwilligers evalueren en, waar nodig, aanscherpen. Verder moeten zulke organisaties overwegen of zij hun verzekeringen aanpassen of uitbreiden.